

Любомира Ластовецька, доцент кафедри

методики музичного виховання і диригування

Дрогобицького державного педагогічного університету

ім. І. Я. Франка

## ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ХОРЕМЙСТЕРІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

*У пропонованій статті акцентуються деякі особливості фахової підготовки студентів-хормейстерів у процесі їх навчання. При цьому автор вказує на необхідність вчасно розпізнати майбутнього диригента та починати його виховання ще на початковому етапі навчання у музичній школі з метою більш ефективного формування і засвоєння вмінь та навичок майбутнього профілю.*

**Актуальність проблеми.** У даний час, коли паралельно існує сітка державно контрольованих та приватно-незалежних початкових навчальних закладів, у яких навчають будь-яким спеціальностям, у тому числі й музичним, незважаючи на розбіжності в навчальних планах, у жодній із вказаних структур не готують фахівців-диригентів.

Але враховуючи велику потребу власне в спеціалістах даного профілю, у зв'язку з тим, що сучасне духовне життя України вимагає щораз більше підготовлених фахівців як в галузі духовного співу, так і початкової музичної освіти, можна говорити про пріоритетність цієї спеціалізації в музичних училищах, музично-педагогічних факультетах та консерваторіях, незважаючи на те, що в музичних школах вона не вивчається. Усе це створює додаткові труднощі при викладанні даних профілюючих дисциплін у музичних училищах, музпедфакультетах та консерваторіях – музичних академіях.

**Аналіз основних публікацій.** З тих досліджень, які з'явилися останніми роками та прямо чи опосередковано стосуються поставленої у статті проблематики, хочемо виділити працю Р.І.Кофмана "Виховання диригента: психологічні особливості" та монографію Г.Г.Голика "Психологія диригентсько-хорової діяльності" та ін. Більшість із них торкаються формування професійних засад хормейстерів уже в процесі навчання та на пізніших його етапах, а у поданій статті нас цікавлять проблеми фахової підготовки майбутніх диригентів практично з азів.

**Мета статті.** Метою пропонованого

дослідження є простеження деяких розбіжностей між вимогами до вступників на спеціалізацію "Хорове диригування" та реальною підготовкою майбутніх хормейстерів на початковому етапі їхнього навчання.

**Виклад основного матеріалу.** Навчальні плани спеціалізацій музичних училищ України, які були розроблені Міністерством культури і мистецтв<sup>1</sup> ще в 1995 – 1996 роках, загалом враховують безпосередній зв'язок – продовження фахової освіти з тих спеціальностей, які збігаються в музичних школах і музичних училищах. У даному випадку це стосується навчання учнів у музичних школах, а отже, і музичних училищах за спеціальностями, які залишаються без змін вже багато десятиліть і є обов'язковими компонентами навчальних планів музичних закладів. Зокрема, до них належать такі традиційно визначені і завжди тісно пов'язані між собою фахові спеціалізації, як фортепіано, струнні смичкові інструменти, духові та ударні інструменти і народні інструменти.

Серед небагатьох спеціалізацій, які не збігаються з номенклатурою фахової підготовки в системі: музична школа – музичне училище, слід назвати підготовку спеціалістів з фаху "Теорія музики" та "Хорове диригування", які у навчальних планах музичних шкіл відсутні, а, отже, такий напрям роботи в них з перспективою на здобуття майбутньої спеціальності не проводиться.

Тому, враховуючи неоднаковість затрачених зусиль викладачів з тієї чи іншої спеціальності в музичних школах, особливо у тих випадках, які щойно були зазначені, можна говорити про

<sup>1</sup> У 2005 році Міністерство культури і мистецтв України було перейменоване у Міністерство культури і туризму України.

## ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ХОРЕМЕЙСТЕРІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

розбіжності, які на даний час існують в навчальних планах музичних училищ та музичних шкіл України і які в майбутньому вимагають свого розв'язання.

Водночас у більшості музичних училищ України проводиться прийом на спеціалізацію "Хорове диригування". Зрозуміло, що абітурієнтами на дану спеціалізацію є, як правило, випускники фортепіанного, а також інших відділів музичних шкіл, які мають добрі вокальні дані та грають на різних музичних інструментах.

Як свого часу зазначив відомий російський композитор М.А.Римський-Корсаков, "...Озброєний вмінням володіти одним чи двома інструментами, здібний, тобто з природженим сольфеджіо, при знанні елементарної теорії й поняттях про гармонію та інструментовку учень легко стане диригентом чи хормейстером, якщо володіє для цього кмітливістю і певними моральними якостями" [5, 204].

Оскільки основи техніки диригування в музичних школах не викладаються, виникають певні проблеми між навчальними планами музичних шкіл та вимогами до вступників на спеціальність "Хорове диригування" музичних училищ. Це ж можна сказати і стосовно спеціалізації "Спів", є відкритою у багатьох музичних училищах України, зокрема у Дрогобицькому державному музичному училищі ім. В.Барвінського. Дещо в кращій ситуації абітурієнти на спеціалізацію "Теорія музики", тому що від них не вимагається як вокальних даних, так і позитивного висновку лікаря-фоніатра стосовно можливостей навчання з попередньо вказаних спеціальностей.

Такі розбіжності у навчальних планах музичних шкіл та музичних училищ створюють певні труднощі для підготовки спеціалістів як з хорового диригування, так і з вокального мистецтва.

Викладач музичного училища як зі спеціальності, так і з додаткових спеціалізацій на інших відділах, повинен починати свою роботу із засвоєння професійних основ техніки диригування практично з азів. Таким чином, ще раз підкреслюємо відмінність даної спеціальності, яку О.Єрміаш назвав "...найпрекраснішим виконавським мистецтвом" [2, 5], – від інших, навчальні плани яких у музичних школах і училищах збігаються із профілем підготовки.

Через це на відділах хорового диригування музичних училищ навчаються студенти, які в музичних школах оволодівали іншими спеціальностями. І тому викладач музичного училища повинен це враховувати.

Виникають певні розбіжності між вимогами до

вступників на відділ хорового диригування, які зобов'язані складати іспит з фортепіано (останніми роками в деяких училищах України його об'єднують з фахом), та їхнім вмінням грати на інших інструментах (народних, духових).

Через це вимоги обов'язкового складання вступного іспиту з фортепіано видаються певним анахронізмом, оскільки в такому випадку не враховуються реальні можливості навчання спеціальності "Хорове диригування" здібними випускниками музичних шкіл з інших спеціалізацій, наприклад, "Народні інструменти", "Духові та ударні інструменти" та ін.

Викладачеві, якому доручається відповідальна місія підготовки студента зі спеціальності "Хорове диригування", починаючи з I курсу, обов'язково потрібно враховувати попередній етап його підготовки в музичній школі (або навіть її відсутність), особливо звертаючи увагу на його активне освоєння фортепіано в музичному училищі та розширення бази слухацьких вражень музики не тільки хорової, а також інших жанрів, симфонічної, фортепіанної, ансамблевої та ін.

Адже диригування є складною та багатофункційною дисципліною, яка поєднує цілий комплекс складових, до якого входять: "інтерпретаційна (аналітична), виконавська (евристична), керуюча (реалізуюча), репетиційна (педагогічна) і організаційна (плануюча)" діяльності [3, 7 – 8].

На відміну від інших спеціальностей навчального закладу, кожен студент відділу хорового диригування – потенційний лідер, і такі його особливості потрібно розвивати і формувати як обов'язковий, необхідний аспект його майбутніх успіхів у роботі з будь-яким виконавським колективом. Власне, у цьому напрямку визначається "творчий портрет" студента-хормейстера як лідера, керівника колективу або виконавця, концертмейстера, учасника хорового дійства.

І як підкреслює Р.Кофман, "...диригентові, окрім чисто музичних здібностей, потрібна висока культура, широка обізнаність у суміжних видах мистецтва, у літературі, історії, філософії, психології, фахова майстерність, внутрішня привабливість і артистизм, гаряче захоплення музикою, мистецтво тактики і стратегії, виховання і сила гіпнотичного "випромінювання"..." [4, 20].

Уже на III – IV курсах музичного училища можна простежити характерні особливості творчої індивідуальності студента, які викладач повинен дуже уважно і тактовно враховувати при формуванні його програм зі спеціальності. В одних

## I. МАРТОН – КОРИФЕЙ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКАРПАТТЯ ХХ СТОЛІТТЯ

випадках потрібно розвивати в ньому більш динамічні, вольові риси внутрішнього темпераменту, в інших – навпаки, за допомогою підбору відповідної програми впливати на пом'якшення та стабілізацію його можливої внутрішньої агресивності та надмірної імпульсивності.

**Висновки.** Таким чином, було б дуже бажано, щоб вже у старших класах музичних шкіл проводилася відповідна профорієнтація з перспективними учнями, які мають яскраво виражений потяг і дані для майбутнього навчання в музичних училищах за спеціалізацією “Хорове диригування”. Це дало б змогу на більш ранньому етапі вчасно коригувати необхідний компонент вмінь та навичок його майбутнього профілю підготовки ще в музичній школі, і тим самим різко збільшити ефективність та якість навчання в музичних училищах з даної спеціальності, а в

подальшому – у консерваторіях та музичних академіях.

1. Голик Г.Г. *Психологія диригентсько-хорової діяльності.* – Дрогобич: Вимір, 2000. – 108 с.

2. Еремиаш О. *Практические советы по дирижированию.* – М.: Музыка, 1964. – 72 с.

3. Ержемский Г.Л. *Психология дирижирования: Некоторые вопросы исполнительства и творческого взаимодействия дирижера с муз. коллективом.* – М.: Музыка, 1988. – 80 с.

4. Кофман Р.І. *Виховання диригента: психологічні особливості.* – К.: Муз. Україна, 1986. – 38 с.

5. Римский-Корсаков Н.А. *Эпидемия дирижерства.* // Полн. собр. соч. Литературные произведения и переписка. – Т.2. – М., 1963. – 307 с.

**Юрій Чорний, доцент кафедри народних музичних інструментів та вокалу  
Дрогобицького державного педагогічного університету  
ім. І. Я. Франка**

## I. МАРТОН – КОРИФЕЙ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКАРПАТТЯ ХХ СТОЛІТТЯ

*У статті досліджується композиторська творчість Іштвана Мартона, його громадська діяльність на Закарпатті в ХХ столітті.*

**Постановка проблеми.** Композиторська творчість мистців Закарпаття другої половини ХХ ст. ще далеко не у всьому вивчена. З огляду на це дана тема дослідження видається **актуальною.**

**Аналіз основних досліджень та публікацій.** На сьогодні вже є чимало публікацій, документальних матеріалів, присвячених творчості композиторів Закарпаття. Зокрема, заслуговують на увагу праці Г.Конькової, Л.Мокану, І. Хланті, В.Пагірі, Я.Рак, Н.Піщур та інших дослідників.

**Мета статті:** дослідити творчий доробок та громадську діяльність закарпатського композитора ХХ століття І. Мартона.

**Виклад основного матеріалу.** Іштван Мартон – корифей музичної культури Закарпаття, член Спілки композиторів України та Угорщини, заслужений діяч мистецтв України. Народився композитор 24 листопада 1923 р. у с. Софія Мукачівського району, в родині вчителів. З 1932 р. сім'я переїхала до Мукачева, де він навчався в гімназії. У 1938 р. І. Мартон познайомився з З. Кодаї. У роки Другої світової війни, паралельно

з навчанням, Іштван Мартон працює другим органістом в римо-католицькому соборі в Паланку (назва передмістя Мукачева та Мукачівського замку).

З 1946 року композитор працює викладачем по класу фортепіано та акордеона в Будинку культури та музичній школі, створив симфонічний оркестр, який проіснував до 1980 р. З 1948 року творча доля Іштвана Мартона пов'язана з Ужгородом, у якому після війни концентрується музичне життя Закарпаття. В 1952 році Іштван Мартон стає членом Спілки композиторів СРСР. Він отримує замовлення на музику до художнього кінофільму “Над Тисою” Одеської кіностудії та документального фільму “В Карпатах” для Київської кіностудії. У 1963 році Іштван Мартон стає художнім керівником Закарпатської обласної філармонії. При сприянні Мартона в 1965 році створюється міський симфонічний оркестр (перший диригент Йосиф Гарчар – випускник Львівської консерваторії). Створення цього колективу стало результатом двадцятирічної музично-творчої діяльності Іштвана Мартона.